

Schaffensestraat 66-70, Diest

Een nota van het uitgesteld traject (Vooronderzoek met ingreep in de bodem: proefsleuven)

Auteur:

D. Van den Notelaer (OE/ERK/Archeoloog/2018/00204)

Colofon

VEC Nota 973

Schaffensestraat 66-70, Diest

Een nota van het uitgesteld traject (Vooronderzoek met ingreep in de bodem: proefsleuven)

Vlaams Erfgoed Centrum bvba

Auteur: D. Van den Notelaer

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Geel, april '22

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Vlaams Erfgoed Centrum

Liesdonk 5

2440 Geel

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Administratieve gegevens	6
1.2.1	Huidig gebruik en verstoringen	7
1.2.2	Beschrijving van de geplande werken	7
1.3	Archeologische voorkennis en maatregelen	8
1.4	Doelstelling en onderzoeksvragen	8
2	Werkwijze en onderzoeksstrategie	11
2.1	Strategie	11
2.2	Methodiek tijdens het veldwerk	12
3	Assessmentrapport	13
3.1	Methoden, technieken en criteria bij het assessment	13
3.2	Aardkundige beschrijving	13
3.2.1	Inleiding	13
3.2.2	Geologische en bodemkundige achtergrondinformatie	13
3.2.3	Bodemopbouw in het projectgebied	13
3.2.4	Conclusie	15
3.3	Assessment van de sporen	15
3.4	Assessment van de vondsten	23
4	Besluit	25
4.1	Assessment van het onderzochte gebied	25
	De staalnames zullen op het veld door de erkend archeoloog worden bepaald op basis van	
	onderstaande onderzoeksvragen:	27
4.2	Potentieel op kennisvermeerdering	28
4.3	Bepaling van vervolgonderzoek	29
5	Samenvatting	29
	Lijst van afbeeldingen	30
	Literatuur	31
	Bijlage 1 Plannenlijst	32
	Bijlage 2 Fotolijst	34
	Bijlage 3 Sporenlijst	35
	Bijlage 4 Sporenkaarten	36
	Bijlage 5 Hoogtekaarten	44
	Bijlage 6 Afkortingen in de database	48

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E - 6 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Bron: Onderzoeksbilans Vlaanderen

1 Inleiding

1.1 Algemeen

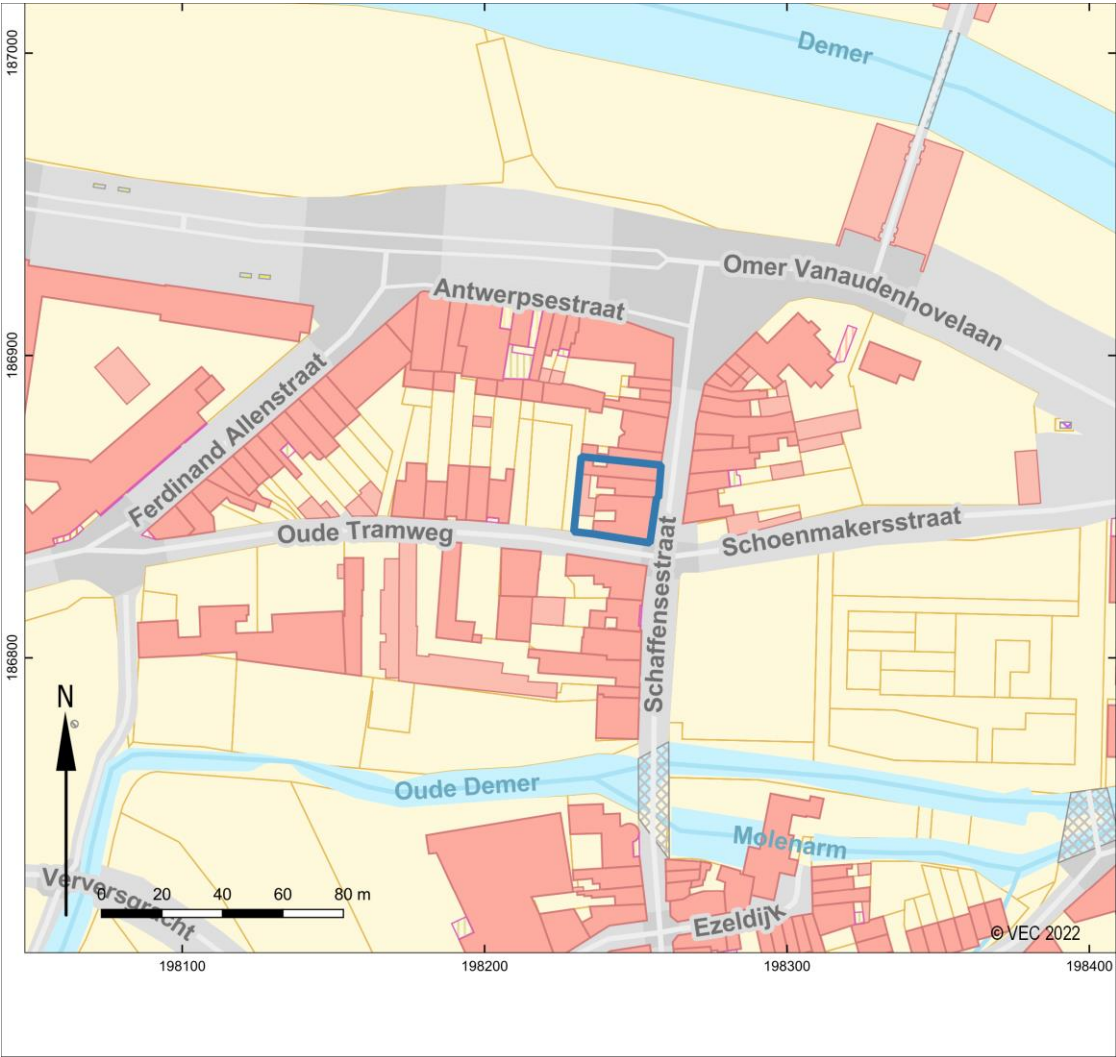
In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum op 25 maart 2022 een proefputtenonderzoek aan de Schaffensestraat in Diest uitgevoerd (afb. 1). Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouw van een appartement met ondergrondse garage.

De bestaande bebouwing op het terrein werd voor de aanvang van het proefputtenonderzoek afgebroken tot aan het maaiveld. Ondergrondse resten werden ongeroerd gelaten.

Het huidige onderzoek volgt op een archeologienota geschreven door LARes.¹

Het veldwerk is uitgevoerd door Dominick Van den Notelaer (veldwerkleider; erkend archeoloog: OE/ERK/Archeoloog/2018/00204) en Michiel De Wachter (assistent-archeoloog).

¹ Heirbaut & Hagen 2021A.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

1.2 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen nota:	Proefputtenonderzoek (archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem)
Aanleiding:	Bouw appartement met ondergrondse parking
Locatie:	Schaffensestraat 66-70
Plaats:	Diest
Gemeente:	Diest
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Gemeente Diest, Afdeling 1, sectie A, percelen 1733C, 1734B en 1737A
Diepte bodemverstoring	Max. 14m -mv (secanspalen)
Oppervlakte plangebied	670m2
Oppervlakte bodemingrepen	670m2
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370)):	Xmax 198229.48 Ymax 186838.15 Xmin 198258.36 Ymin 186866.65
ID archeologienota:	17875
Projectcode archeologienota	2021A428
VEC Projectnummer proefputtenonderzoek:	5040081

Projectcode proefputtenonderzoek:	2022C251
Melding proefputtenonderzoek	ID 5801
Auteur:	D. Van den Notelaer
Projectmedewerker(s):	D. Van den Notelaer (veldwerkleider) M. De Wachter (assistent-archeoloog)
Begindatum onderzoek:	25 maart 2022
Einddatum onderzoek:	25 maart 2022
Relevante thesaurustermen:	Archeologische vooronderzoek met ingreep in de bodem; Archeologische waarde; Middeleeuwen; Nieuwe Tijd

1.2.1 Huidig gebruik en verstoringen

Alvorens het proefputtenonderzoek van start kon gaan, werd de bestaande bebouwing op het terrein gesloopt (afb. 2). Conform het programma van maatregelen² werden de bovengrondse resten ontmanteld, terwijl de ondergrondse resten onbemoeid gelaten werden om geen schade te berokkenen aan eventueel aanwezige archeologische contexten. Voor de situatie voor deze afbraakwerken wordt verwezen naar Heirbaut & Hagen 2021A.

Afb. 2. Zicht op het terrein na de afbraakwerken.

1.2.2 Beschrijving van de geplande werken

Op het terrein wordt een nieuw appartementsgebouw met ondergrondse parkeergarage gepland.

² Heirbaut & Hagen 2021B.

Het appartementsgebouw zal vier verdiepingen tellen. Het volledige oppervlakte van het plangebied (670m²) zal worden uitgegraven ten behoeve van een ondergrondse gedeelde parkeergarage. De parking zal 17 parkeerplaatsen, een afvallokaal, twee liften, twee traphallen, twee sasliftten, een RWA-put en meterlokalen voor elektriciteit en water bevatten. Voor de inrit van de garage wordt een autolift voorzien. Deze zal aan de Oude Tramweg gepositioneerd worden.

De nutleidingen worden gefundeerd op een betonplaat van ongeveer 30cm dik, die zich op een diepte van 315cm onder het maaiveld zal bevinden. Er worden secanspalen voorzien om de stabiliteit te verzekeren. Deze zullen tot een diepte van 14m onder het maaiveld worden geplaatst. Voor de liftkokers wordt een uitgraving van 425cm diep voorzien.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.3 Archeologische voorkennis en maatregelen

Voor het plangebied werd reeds een archeologienota opgesteld.³ Deze archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek toonde aan dat de tertiaire ondergrond binnen het plangebied bestaat uit de Formatie van Diest. Deze formatie is opgebouwd uit zandige afzettingen. Bovenop dit tertiair sediment werden er tijdens de laatste ijstijd kleiige afzettingen afgezet. Het gaat vermoedelijk om een zeer sterke en gleyige kleibodem zonder profielontwikkeling.

Het terrein bevindt zich in de omgeving van de Demer, de Oude Demer, de Zwarte Beek, en de Molenarm. De bodem staat dan ook gekarteerd als zeer nat. Het terrein kent een vlak verloop, maar staat gekarteerd als een bebouwde bodem. Mogelijk kende het oorspronkelijk een ander verloop, maar werd het omwille van de intensieve bouwactiviteiten geëgaliseerd.

De stad Diest ontwikkelt zich vanaf de middeleeuwen. Er werden vooralsnog weinig restanten van voor deze periode aangetroffen. Enkele vondsten uit de steentijd, ijzertijd, en Romeinse periode tonen evenwel aan dat er ook activiteit was in deze periodes. Het geraadpleegde historisch kaartmateriaal gaat terug tot de 18^e eeuw. Pas vanaf het laatste kwart van de 18^e eeuw zijn de geraadpleegde kaarten gedetailleerd genoeg om uitspraken te doen over de toestand van het plangebied. Op dat moment is het plangebied bebouwd en ligt het vlak aan de Zwartebeek. Historisch kaartmateriaal toont aan dat het plangebied doorheen de tijd bebouwd blijft. De Zwartebeek verdwijnt wel uit het straatbeeld en maakt plaats voor een tramlijn. De bestaande bebouwing is niet onderkelderd. Al deze gegevens in acht genomen, wordt tijdens het bureauonderzoek gesteld dat het plangebied een hoog potentieel op archeologische contexten uit de Nieuwe Tijd heeft en een middelhoge kans op contexten uit eerdere periodes. Om dit archeologische potentieel te toetsen, wordt een proefputtenonderzoek aanbevolen. Alvorens dit kan worden uitgevoerd, dient de bestaande bebouwing op het terrein worden gesloopt tot aan het maaiveld. Ondergrondse resten van de bebouwing dienen intact te blijven om tijdens de sloop geen schade aan te brengen aan eventuele aanwezige archeologische relikten.

1.4 Doelstelling en onderzoeksvragen

³ Heirbaut & Hagen 2021A.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft tot doel om de verwachting opgesteld tijdens het bureauonderzoek en booronderzoek te toetsen, en indien de aanwezigheid van sporen kan worden gestaafd een waardering aan de vindplaats geven.

In het Programma van Maatregelen werden de volgende onderzoeksvragen opgesteld voor het proefputtenonderzoek:⁴

Landschap en bodem:

- Is de oorspronkelijke bodem intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en zo ja, in welke mate?
- Wat is de opbouw van de bodem (waargenomen horizonten, beschrijving en duiding)?
- Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?

Algemeen:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig in het te ontwikkelen gebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?
- Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het te ontwikkelen gebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze vondsten?
- Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?
- Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het te ontwikkelen gebied)?
- Wat is de chronologische begrenzing van de sporen? Behoren ze tot één of meerdere perioden?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de archeologische vindplaats(en)?
- Is er mogelijkheid tot behoud in situ? Zo niet, welke maatregelen worden dan voorgesteld om de archeologische waarden veilig te stellen?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant? Is er voor het beantwoorden van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welk type staalname is hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Dient er verder archeologisch onderzoek (opgraving) te worden uitgevoerd op basis van de resultaten van het archeologisch vooronderzoek?

Nederzettingsterreinen:

- Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen in het te ontwikkelen gebied? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting en/of structuren?
- Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?
- Wat is de relatie van de vindplaats tot deze in de ruimere omgeving?
- Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning, bijvoorbeeld funeraire contexten)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er sporen van landbouwactiviteiten (ploegsporen, veldindeling, ...) gelinkt

⁴ Heirbaut & Hagen 2021B, p. 11-13.

aan het historisch terreingebruik zoals waargenomen op de historische kaarten?

- Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten?
- Zijn er sporen van agrarische activiteiten?
- Zijn er sporen van landgebruik (zoals perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning)?

Grafvelden:

- Zijn er graven aangetroffen in het te ontwikkelen gebied?
- Hoe dateren deze?
- Kunnen ze gerelateerd worden aan reeds bekende vindplaatsen in de omgeving?
- Zijn de inhumatieresten/crematieresten goed bewaard?
- Is er sprake van bijgaven, en wat voor informatie leveren deze op?
- Is er sprake van een grafritueel, en hoe manifesteert zich dat?

2 Werkwijze en onderzoeksstrategie

2.1 Strategie

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk en de bepalingen uit het Programma van Maatregelen. Voor de start van het veldwerk is een melding van aanvang gedaan (ID 5801) bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Tevens is een projectcode aangevraagd in het archeologieportaal (2022C251).

In het programma van maatregelen werd een plan opgesteld met de aan te leggen proefputten (afb. 3).⁵ Er werd voorzien vier proefputten van 4x4m, die omwille van veiligheidsredenen tragsgewijs aangelegd dienden te worden indien ze dieper dan 120cm-mv moesten worden gegraven.

Afb. 3. Proefputtenplan (Heirbaut & Hagen 2021B, p. 17, fig. 3).

Het vooropgestelde proefputtenplan werd in het veld deels aangepast (afb. 4). De meest noordelijke werkput (Werkput 3) werd iets zuidelijker aangelegd. Deze aanpassing werd om veiligheidsredenen gedaan. De put bevond zich immers erg dicht bij de gevel op het aanpalende perceel die door de afbraakwerken reeds met stabiliteitsproblemen kampte.

Ook de meest oostelijke werkput (Werkput 4) werd opgeschoven. Dit werd gedaan omdat er dwars door de geplande locatie van deze put een recente fundering liep. Deze fundering manifesteerde zich vermoedelijk vrij diep, waardoor een aanzienlijk deel van de werkput verstoord zou zijn, en weinig informatie over eventueel aanwezige archeologische relicten zou opleveren. Werkput 4 werd zo geplaatst dat de

⁵ Heirbaut & Hagen 2021B, p. 17.

funderingsmuur zich in de wand van de werkput bevond, om zo toch uitspraken te kunnen doen over de verstoringsdiepte van de funderingen.

Afb. 4. Aangelegde proefputten.

Omdat het diepste archeologische niveau zich dieper dan 120cm-mv bevind, werden de proefputten trapsgewijs aangelegd. Het beeld dat werd verkregen volstaat om een beargumenteerde uitspraak te doen over het archeologisch potentieel binnen het plangebied.

2.2 Methodiek tijdens het veldwerk

Het archeologische vlak is onder begeleiding van de veldwerkleider machinaal aangelegd door een kraan met een gladde bak. Het vlak is integraal manueel opgeschaafd om de leesbaarheid te bevorderen. De putten en het stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Hierna zijn het vlak en de sporen digitaal ingemeten en uitvoerig beschreven (spoornummer, vorm, soort, kleur, samenstelling) met behulp van een GPS.

Na de digitale inmeting werden enkele sporen ter evaluatie verder onderzocht. De coupes worden verder besproken bij de assessment van de sporen. Vondsten werden per spoor en per vulling verzameld. Coupeprofielen zijn op schaal 1:20 ingetekend en verder beschreven op kleur, vorm, inclusies, etc.

Om de stratigrafie te bestuderen is in elke proefput een wandprofiel geregistreerd. De profielen zijn handmatig opgeschaafd en vervolgens ingekrast. De lithologische lagen zijn gedocumenteerd, alsook de archeologisch relevante lagen zoals vegetatiehorizonten, cultuurlagen en sporen. Alle lagen zijn beschreven op textuur, kleur en bodemkundige verschijningen. Dit is uitgezonderd het profiel in Werkput 4. In dit profiel

werd een profiel aangelegd tot op de moederbodem. Omdat deze zich erg diep bevond (ca. 3m-mv), werd het niet veilig geacht alle metingen uit te voeren. Wel is het profiel fotografisch gedocumenteerd. In de andere werkputten werd het profiel niet tot op de moederbodem gezet, maar in de top van een donkere alluviale laag. Dit zorgt ervoor dat de stratigrafische eenheden boven de donkere laag in detail konden worden bestudeerd. De diepte van het alluvium werd hier wel middels boringen onderzocht.

3 Assessmentrapport

3.1 Methoden, technieken en criteria bij het assessment

Het assessment van de sporen werd uitgevoerd op basis van de digitale plannen, de foto's, de vondsten, en de spoorbeschrijvingen. Deze gegevens werden bestudeerd in relatie tot historisch kaartmateriaal en luchtfoto's.

3.2 Aardkundige beschrijving

3.2.1 Inleiding

In elke werkput werd een profiel opgeschaafd en gedocumenteerd. Tijdens het onderzoek zijn alle profielwanden beschreven op lithologie, sedimentologie en bodemvorming. De bodems zijn beschreven per onderscheiden hoofd- en subhorizont. Daarnaast zijn, indien aanwezig, sedimentaire structuren beschreven. De X- en Y-coördinaten zijn ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid van 1cm (planimetrie in Lambertcoördinaten (EPSG:31370)). De Z-coördinaten zijn tevens tot op 1cm nauwkeurig bepaald, op basis van de Tweede Algemene Waterpassing.

3.2.2 Geologische en bodemkundige achtergrondinformatie

Op basis van de aardkundige gegevens kan vastgesteld worden dat het plangebied gelegen is in de alluviale vlakte van de Demer, op de overgang van het Hageland en de Zuiderkempen. De Demer loopt momenteel ten noorden van de stad. Oorspronkelijk liep de Demer echter centraal doorheen de stad. In de jaren 1960 werd dit oorspronkelijke traject verplaatst omwille van reukhinder. In 2009 werd de oorspronkelijke Demerloop terug uitgegraven en in gebruik genomen. Hiernaar wordt gerefereerd als de Oude Demer.

De tertiaire afzettingen binnen het plangebied behoren tot de Formatie van Diest. Het gaat om heterogeen zand met een groen tot grijze kleur waarin zich verschillende grindlagen bevinden. Tevens zijn er afzettingen uit (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten aanwezig die glauconiethoudend zijn en micarische horizonten bevatten.

De quartairgeologische kaart toont dat er zich ter hoogte van het plangebied alluviale afzettingen aanwezig zijn die aan de Demer kunnen worden toegeschreven. Op de bodemkaart staat het plangebied gekarteerd als een bebouwde zone (OB). Bij bodemtype OB wordt veronderstelt dat de oorspronkelijke bodemopbouw door bouwactiviteiten sterk verstoord kan zijn. In praktijk is dit echter niet altijd het geval. Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) toont dat het plangebied vrij vlak is. Het gaat van 20.9m TAW in het westen naar 21.1m TAW in het oosten. Dit vlak verloop kan mogelijk worden toegeschreven aan de bouwactiviteiten en is geen indicatie van het oorspronkelijke hoogteverloop van het terrein.

Het plangebied zelf loopt slechts zeer minimaal af van 20,9 m +TAW in het westen naar 21,1 m + TAW in het oosten. Er is een gelijkaardige TAW waarde gemeten in het noorden en zuiden van het terrein namelijk 21 m +TAW. (fig. 15b).

3.2.3 Bodemopbouw in het projectgebied

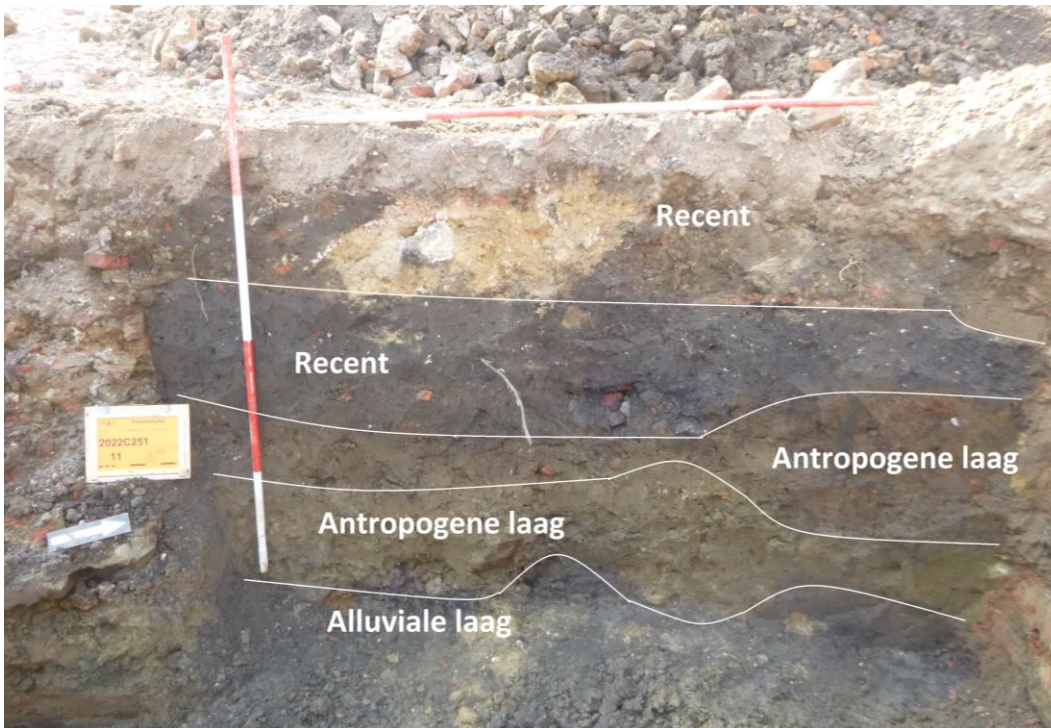
Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd in elke proefput een profielwand geregistreerd (afb. 5). De geregistreeerde maaiveldhoogtes bevinden zich allen tussen 20.75TAW en 21.12TAW. Bovenaan bevatte elk profiel een of meerdere lagen die als recente ophoging kunnen worden gekarakteriseerd. Deze lagen bevatten geen relevante archeologische contexten. De recente ophogingen dekte in elke werkput een bruine tot bruingrijze laag af. Deze bevond zich tussen 19.82TAW en 20.43TAW. In deze laag werd bouwpuin vastgesteld.

Onder deze laag bevond zich in werkput 1, 2 en 3 een grijsgroene zandige laag. Net zoals in de bovenliggende laag, werd hier ook bouwpuin in waargenomen, maar in kleinere hoeveelheden. De top van deze laag bevond zich tussen 19.50TAW en 19.83TAW (111cm-mv - 125cm-mv).

Onderaan bevond zich een zeer donkere gleyige alluviale laag. Er werden in deze laag vondsten teruggevonden die in de 15^e eeuw dateren. De laag wordt in verband gebracht met de nabijheid van de Zwartebeek en de Oude Demer.

Enkel in werkput 4 werd het profiel tot op de moederbodem gezet (afb. 6). Het gaat om een gleyige horizont die door reductieverschijnselen een blauwe kleur had. Bovenop de moederbodem bevond zich een donkere alluviale laag. Deze laag werd in alle werkputten aangetroffen. Ook in een proefputtenonderzoek uitgevoerd door ARON, aan de overzijde van het kruispunt van de Schaffensestraat met de Oude Tramweg en de Schoenmakersstraat, werd eenzelfde donkere alluviale laag aangesneden.⁶ De top van deze donkere laag werd aangetroffen tussen 18.71TAW en 19.36TAW (168cm-mv – 228cm-mv). Aangezien de top van deze laag zich reeds erg diep ten opzichte van het maaiveld bevond, kon niet veilig verdiept worden onder deze laag. Daarom werd er, uitgezonderd het profiel in werkput 4, niet dieper gegraven. Het profiel in WP4 werd enkel gefotografeerd, andere activiteiten werden niet veilig geacht. Wel werd er geboord om de diepte van de alluviale laag in te schatten. Deze bevond zich in de boringen in werkput 1, 2 en 3 op respectievelijk telkens op ca. 1m diepte.

Tijdens het uitgraven van een coupe werd in deze laag in werkput 1, werd aardewerk uit de 15^e eeuw aangetroffen.

Afb. 5. Profiel in werkput 1.

⁶ Hoebreckx & Van de Staey 2021, p. 20-21.

Afb. 6. Profiel in werkput 4 (niet opgeschaafd).

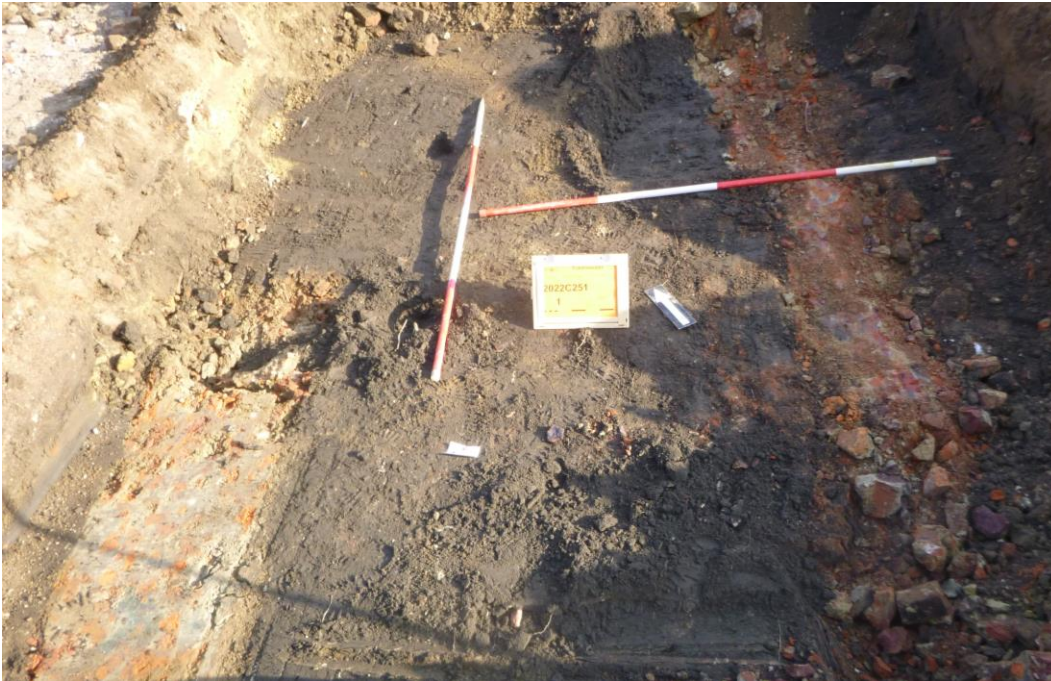
3.2.4 Conclusie

De site kan gekarakteriseerd worden als een site met een complexe verticale stratigrafie. Bovenaan werd een dik recent pakket vastgesteld. Er werden minstens vier archeologische niveaus waargenomen. Een eerste niveau werd aangetroffen in de top van een bruin tot bruingrijze antropogene laag die zich over het ganse plangebied bevindt. In drie van de vier werkputten werd hieronder een groengrijze antropogene laag aangetroffen. Een derde niveau bevindt zich in de top van een donkere alluviale laag. Hoewel het proefputtenonderzoek geen licht kon werpen op eventuele archeologische sporen in de top van de moederbodem, wordt deze toch meegenomen als een niveau met archeologisch potentieel.

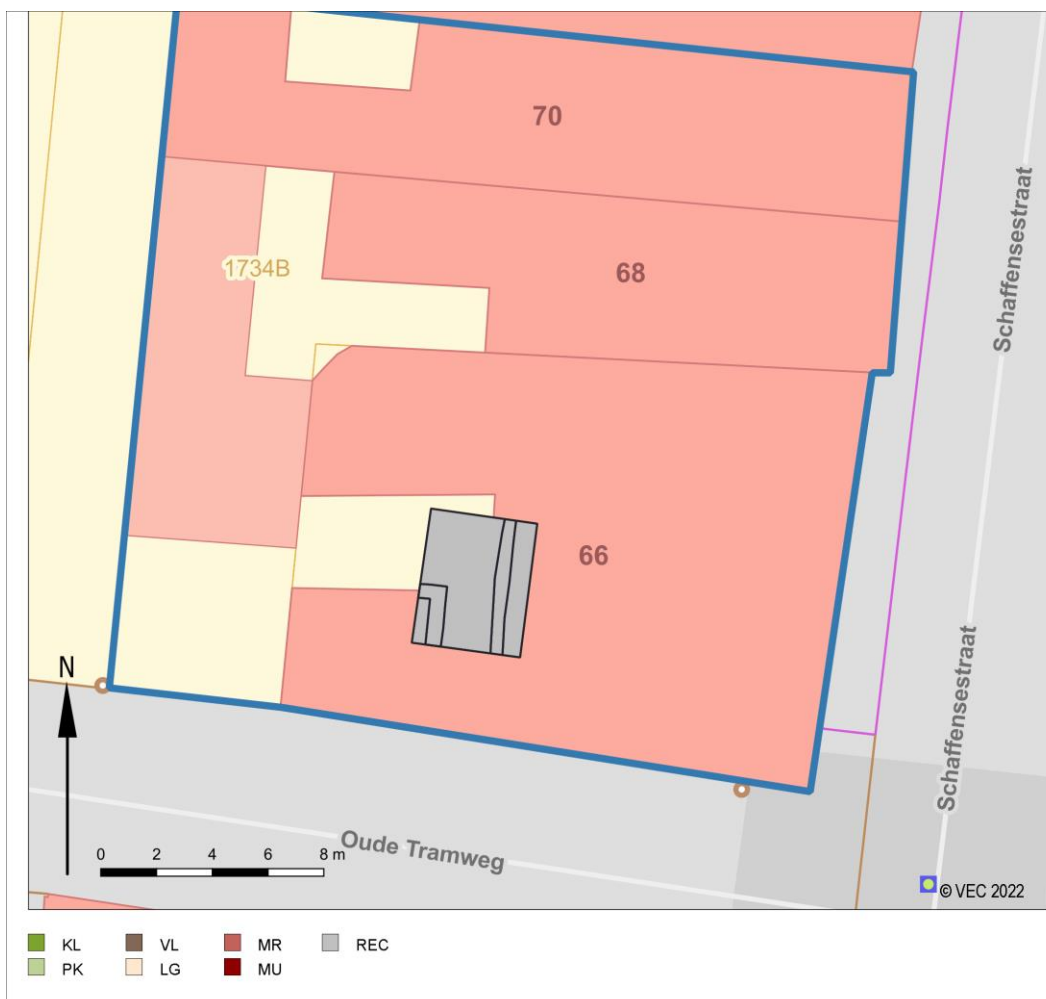
3.3 Assessment van de sporen

Er werden in totaal 31 sporen beschreven.⁷ Dit omvat grondsporen, lagen en muurwerk. Het jongste niveau dat werd aangesneden werd enkel in werkput 1 geregistreerd. Het niveau bevindt zich aan de top van een donker bruingrijze laag (afb. 7). Er werden twee funderingsmuren aangetroffen in dit vlak. Na inspectie bleek zowel de laag, als het muurwerk van recente oorsprong. De funderingen corresponderen dan ook met de omtrek van de gebouwen zoals die op recent kaartmateriaal af te lezen zijn (afb. 8).

⁷ De sporenlijst werd bijgevoegd in bijlage 3.

Afb. 7. Vlakfoto WP1, vlak 1.

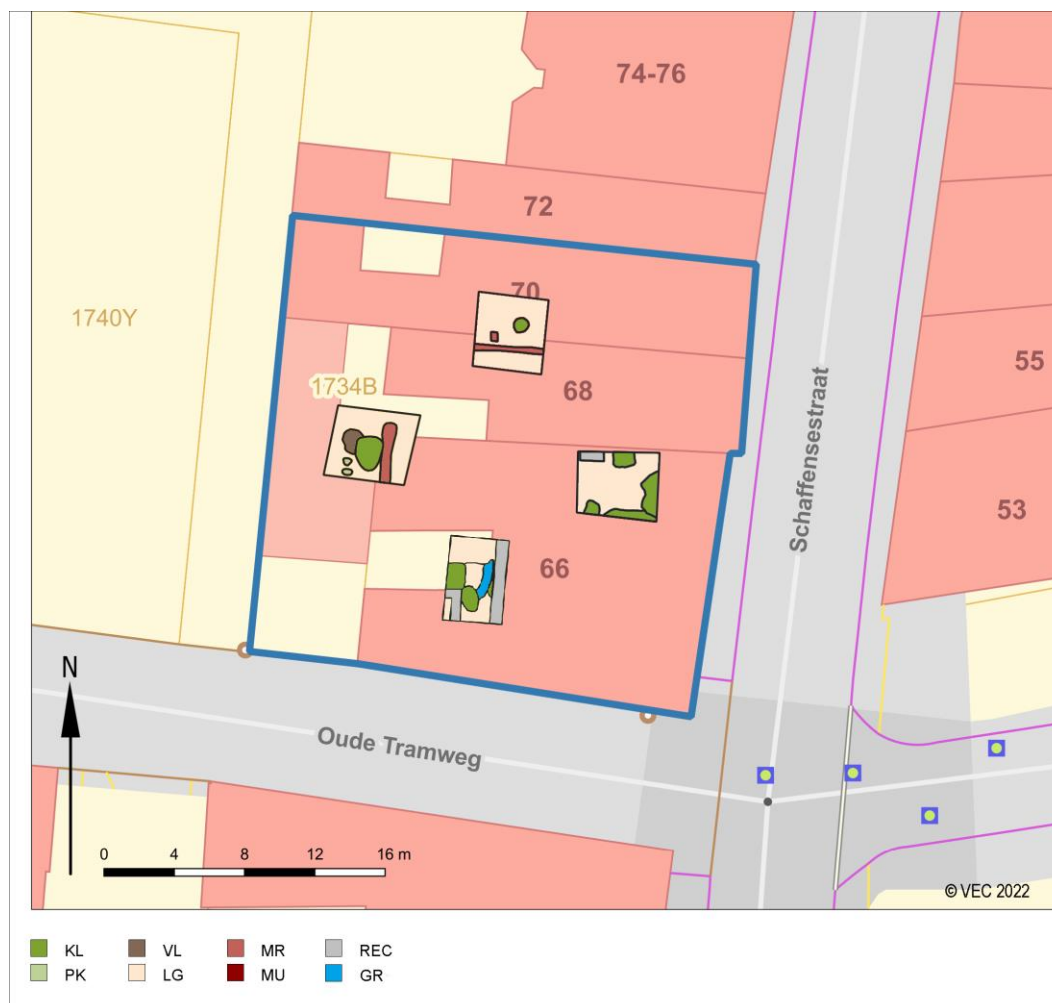

Afb. 8. Allesporenkaart WP1, vlak 1.

Het eerste vlak onder de recente lagen, bevond zich in een bruine tot bruingrijze laag (afb. 9-10). Deze werd in alle werkputten aangesneden. Behalve het recente muurwerk in werkput 1, dat reeds in het bovenliggende niveau werd waargenomen, werden er drie nieuwe muren opgemerkt. S6 bevond zich in werkput 2, terwijl S8 en S9 zich in werkput 3 bevonden. Hoewel muur S6 en S8 op kaartmateriaal gelijklopen met de recente bebouwing, werd er in de recentere afgegraven lagen geen aaneensluitend muurwerk vastgesteld, waardoor een recente oorsprong onwaarschijnlijk lijkt.

Afb. 9. Vlakfoto WP3, vlak 1.

Afb. 10. Allesporenkaart WP1, vlak2; WP2, vlak1; WP3, vlak1; WP4, vlak 1.

De muren corresponderen mogelijk met muurwerk zichtbaar op de Popp-kaart (afb. 11). Historisch kaartmateriaal vanaf de Vandermaelenkaart toont dat het plangebied gebouwd is. Het is niet uit te sluiten dat de muren ouder zijn dan de Popp-kaart en op ouder historisch kaartmateriaal staan, maar door een lagere mate van nauwkeurigheid valt dit niet met zekerheid te bevestigen.

Afb. 11. Aanduiding van het muurwerk in WP2, vlak1 en WP3, vlak 1 in het rood, geplot op de Popp-kaart.

S6 en S8 zijn beide funderingsmuren. S8 werd opgebouwd uit bakstenen met een onregelmatig formaat en kalkmortel. Lokaal werd ook ijzerzandsteen in de fundering geïncorporeerd. S6 is een fundering uit onregelmatige blokken natuursteen. Er werd geen specie gebruikt in deze fundering. S6 lijkt sterk op een kasseien weg (afb. 12). Gezien de geringe breedte, lijkt een interpretatie als de bodem van een fundering momenteel waarschijnlijker. Het is echter niet uit te sluiten dat het toch een kasseien weg betreft die deels verstoord of gerecupereerd werd. Een verdere opgraving zal hierover uitsluitsel moeten bieden. Er werd kassei, ijzerzandsteen en kalksteen waargenomen.

S9 bevindt zich vlak aan muur S8. Een interpretatie als steunbeer is mogelijk, aangezien hetzelfde bouw materiaal werd gebruikt. Er kon evenwel geen aaneensluiting worden vastgesteld, waardoor een interpretatie als poer misschien waarschijnlijker lijkt.

Afb. 12. Spoor 6 in WP2, vlak 1.

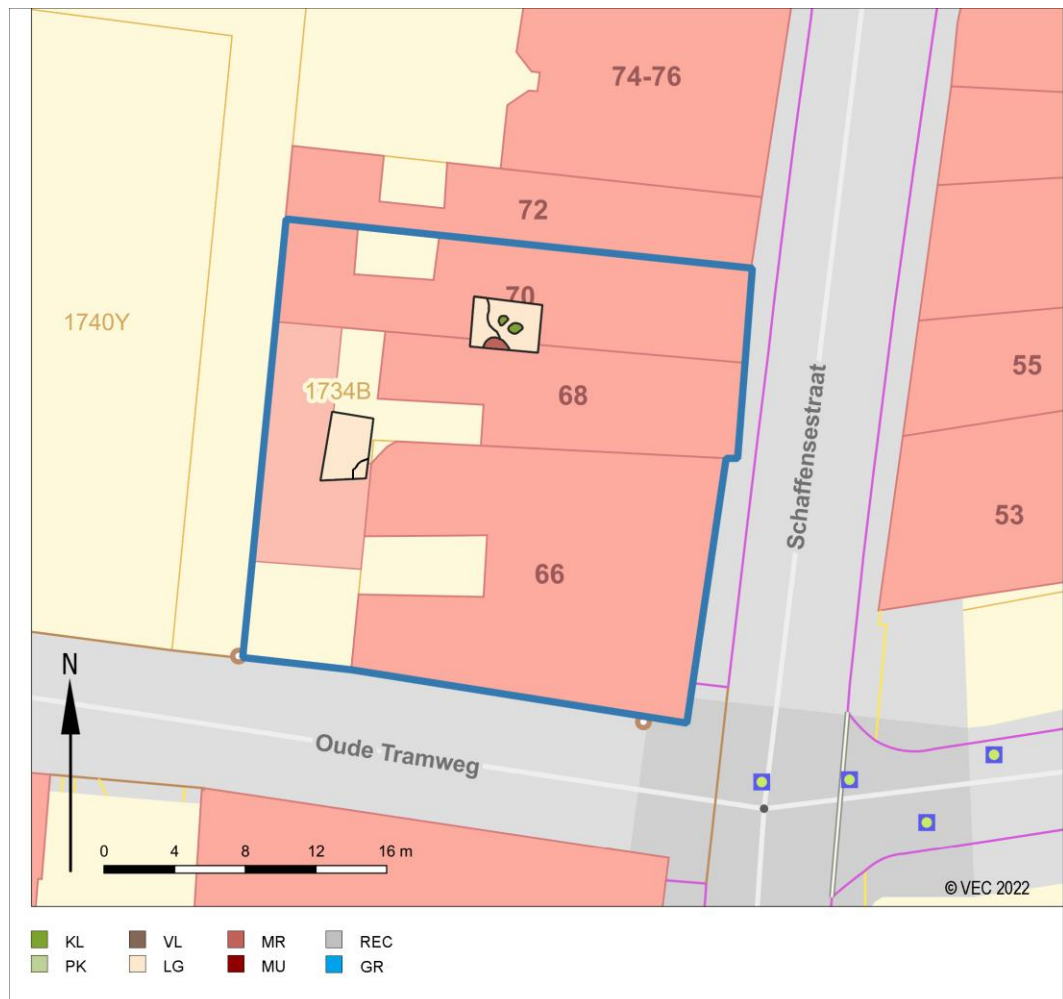
Behalve muurwerk werden er een aantal kuilen, twee paalsporen en een greppel aangesneden in dit niveau. Het oppervlak van de proefputten was te klein om een interpretatie van deze sporen toe te laten. Er werden verscheidene vondsten gedaan in dit niveau. Tijdens de aanleg van het vlak werden bij funderingsmuur S6 een aantal scherven die tussen de 15^e en 17^e eeuw dateren, aangetroffen. Tijdens het afwerken van paalspoor S3 werd Laatmiddeleeuws of Nieuwe Tijds materiaal ingezameld. Ook tijdens het couperen van S10 (afb. 13) werd materiaal dat grofweg in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd kan worden gedateerd, aangetroffen.

Afb. 13. Spoor 10 in het vlak (links) en gecoupeerd (rechts).

Nadat alle sporen gefotografeerd, geregistreerd, gecoupeerd en afgewerkt werden, werd verdiept naar het volgende niveau. Ter hoogte van werkput 1, 2 en 3 werd er een niveau aangesneden in de top van een grijsgroene laag (afb. 14).⁸

⁸ In werkput 1 werd deze laag pas in het profiel ontdekt. Er werden hierdoor geen sporen in het vlak waargenomen. Ook metingen zoals vlakhoogtes ontbreken om deze reden.

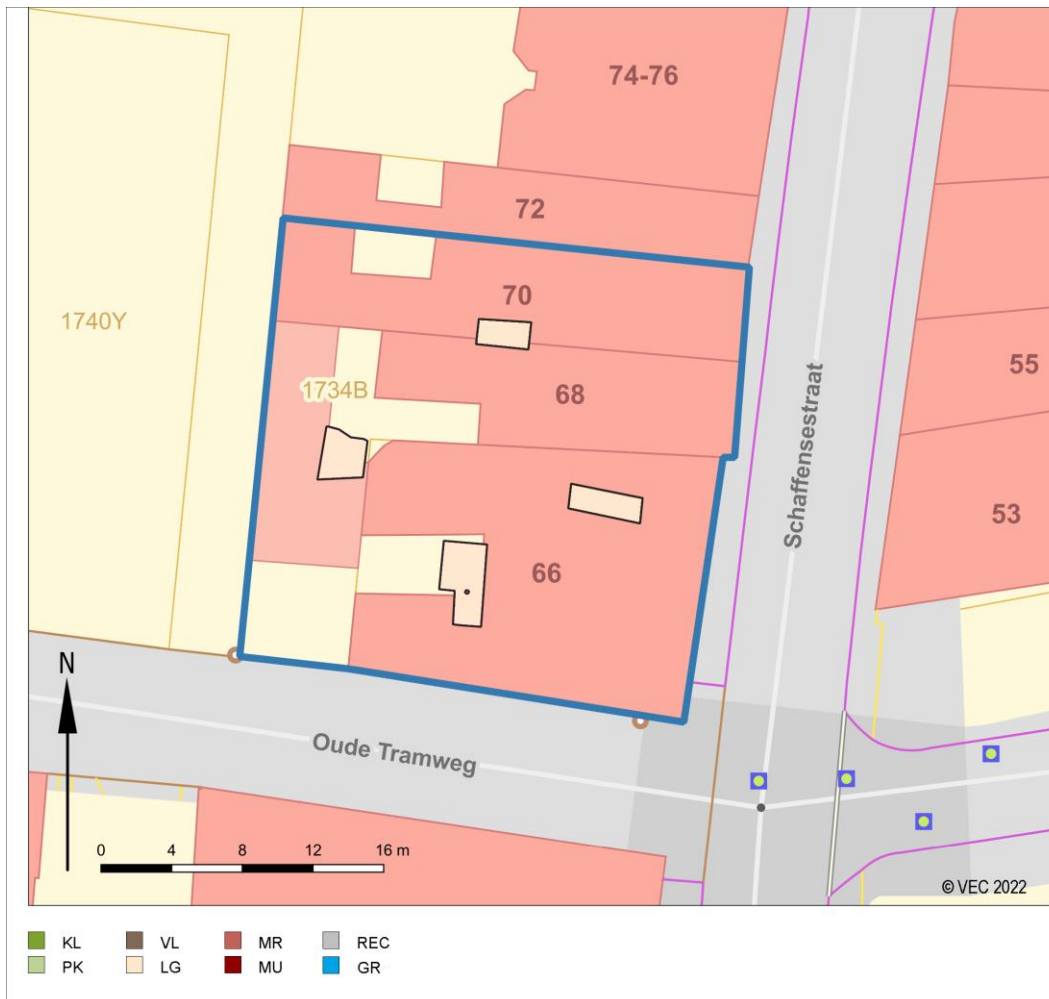

Afb. 14. Allesporenkaart WP2, vlak2; WP3, vlak2.

In WP2 werden enkel lagen vastgesteld in dit niveau. In WP3 werden eveneens twee lagen ontdekt, maar werden tevens drie sporen waargenomen. Het gaat om twee kuilen en een poer uit zandsteen. Een van de kuilen was S10, dat reeds in het bovenliggende vlak werd ontdekt. S28 was echter een nieuw ontdekte kuil.

Het volgende niveau werd opnieuw in alle werkputten aangetroffen (afb. 15). Het gaat om een donkere, gleyige alluviale laag, waarvan de top zich tussen 18.71TAW en 19.36TAW bevond.⁹ Er werd slechts een spoor in deze laag waargenomen: een paalspoor waarvan het hout van de geheide paal nog bewaard was gebleven (afb. 16).

⁹ Ten opzichte van het maaiveld varieerde de top hiervan tussen 168 en 228cm-mv.

Afb. 15. Allesporenkaart alluviale laag.

Afb. 16. Spoor 25 in het vlak.

Er werd een poging ondernomen een coupe te plaatsen om een coupe te plaatsen over het paalspoor. Vanaf een diepte van 35cm begon er aan de paal echter vlechtwerk aan het licht te komen (afb. 17). Hiermee lijkt een interpretatie als omheining of beschoeiing van de Zwartebeek waarschijnlijk. Aangezien deze zich nog ver kan uitstrekken, werd besloten de coupe niet verder te zetten omdat een opgraving hiervoor geschikter is. Het gecoupeerde deel werd gedocumenteerd, en nadien terug afgedekt met plastic en aarde.

Afb. 17. Coupe op S25 met rechts een detail van het vlechtwerk.

Tijdens het couperen van S25 kwamen er uit de laag S26 enkele scherven. Deze worden in de vijftiende eeuw gedateerd. De scherven werden aangetroffen in de alluviale laag en zijn bijgevolg niet rechtstreeks te relateren aan de houten paal. Wel bieden de scherven een zicht op de vorming van deze donkere laag.

Om de dikte van de alluviale laag in te schatten werden er eerste boringen gezet. In de boringen in WP1 en WP3 werden er duidelijk kleine houtfragmenten waargenomen, die mogelijk van twijgen afkomstig zijn. Of het gaat om ecofacten, of artefacten, zoals onderdelen van beschoeiingen of omheiningen, kon niet worden vastgesteld. Wel toont deze bevinding aan dat de bewaringomstandigheden voor organisch materiaal erg gunstig zijn in deze laag.

De top van de alluviale laag bevond zich op ca. 180cm. De boringen gezet in deze laag toonden aan dat de laag een dikte had van ca. 1m. De combinatie van deze diepte, het geringe oppervlak van de proefputten, en de natte aard van het pakket werd geoordeeld dat het niet veilig was te verdiepen tot onder deze laag. Wel werd er machinaal een profiel tot op de moederbodem gezet om een beter zicht te krijgen op de eigenschappen van deze laag. Omwille van de instabiele wand werd deze echter enkel gefotografeerd.

Het profiel toonde een donker pakket van ca. 1m, zonder duidelijk waarneembare stratigrafie. Dit is ook wat de boringen in WP1, 2 en 3 aantoonden. Onder de laag bevond zich de moederbodem die door reductieverschijnselen een blauwe kleur had gekregen.

3.4 Assessment van de vondsten

In totaal werden er tijdens het proefputtenonderzoek zes vondstnummers uitgedeeld. Deze zijn afkomstig uit kuilen, paalkuilen, muuruitbraken, en lagen en werden aangetroffen tijdens de aanleg van het vlak en het couperen van sporen.

Vondstnr	Put	Vlak	Vak	Spoor	Vulling	Verzamel	Datering
1	2	1		6	1	AANV	15 ^e -17 ^e eeuw
2	2	1		3	1	AFW	Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd
3	1	2		12	1	AANV	Nieuwe Tijd
4	3	1		10	1	COUP	Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd
5	1	3		26	1	COUP	15 ^e eeuw
6	2	2		18	1	AANV	15 ^e – 17 ^e eeuw

Vondstnummer 1 werd ingezameld tijdens de aanleg van het vlak ter hoogte van funderingsmuur S6. Het omvat twee fragmenten uit rood aardewerk met loodglazuur en een dakpanfragment met loodglazuur. Een van de aardewerkscherven is een bodemfragment van een bord of teil. Het ensemble wordt tussen de 15^e en de 17^e eeuw gedateerd.

Tijdens het couperen van Uit paalkuil S3 werden drie tegelfragmenten uit rood aardewerk ontdekt (V2). Deze kunnen ruwweg in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd worden gedateerd.

Uit kuil S12 werd een enkele wandscherf ingezameld (V3). Ze is afkomstig van een recipiënt uit steengoed. Mogelijk gaat het om Mayen steengoed. De scherf wordt in de Nieuwe Tijd gedateerd.

Vondstnummer 4 bevat vier fragmenten van tegels in rood aardewerk. Ze werden aangetroffen tijdens het couperen van kuil S10. Ze worden in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd gedateerd.

Tijdens het couperen van S25 werden er in laag S26 zeven scherven aangetroffen die mogelijk van eenzelfde stuk afkomstig zijn (V5). Het betreft rood aardewerk met een donkergrijs oppervlak dat in de 15^e eeuw kan worden gedateerd.

Spoor 18 bevatte vier fragmenten aardewerk (V6). De vondsten uit dit spoor omvatten een scherf uit steengoed en drie scherven uit rood aardewerk. Twee van deze scherven uit rood aardewerk bevatten loodglazuur, de ongeglazuurde scherf uit rood aardewerk is een uit van een tuitkan. Voor de vondsten uit S18 werd een datering tussen de 15^e en 17^e eeuw opgesteld.

4 Besluit

4.1 Assessment van het onderzochte gebied

Tijdens het bureauonderzoek bleek dat het plangebied mogelijk archeologische restanten herbergt. Historische bronnen en kaartmateriaal tonen aan dat het plangebied reeds bebouwd was vanaf ten laatste het laatste kwart van de 18^e eeuw. Het plangebied maakt deel uit van de archeologische zone “Historische stadskern van Diest”.

Het proefputtenonderzoek kon aantonen dat er zich archeologische restanten bevonden. Deze bevonden zich onder een pakket recente verstoringen/ophogingen en manifesteren zich in minimum vier niveaus. De aangetroffen contexten betreffen greppels, kuilen, paalkuilen (funderings)muren en lagen. Op basis van het aangetroffen vondstmateriaal worden de contexten in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd gedateerd.

Opmerkelijk was een dikke, gleyige alluviale laag waarin vondstmateriaal uit de 15^e eeuw werd gevonden. Deze laag wordt gerelateerd aan de Zwartebeek en/of de Oude Demer. In deze laag werd een geheide paal ontdekt. Tijdens het couperen van deze paal kwam er vlechtwerk aan het licht. Vermoed wordt dat de paal een onderdeel is van beschoeiing of een omheining. Deze vondst wijst op erg goede bewaaromstandigheden voor organisch materiaal.

De werken staan niet toe de aanwezige archeologische waarden in situ te bewaren. Daarom wordt een vlakdekkende archeologische opgraving van het gehele plangebied aanbevolen.

De gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

Landschap en bodem:

- Is de oorspronkelijke bodem intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en zo ja, in welke mate?
Er werd geen oorspronkelijke bodemopbouw aangetroffen. De opbouw was sterk bepaald door antropogene activiteiten, hetgeen de gegevens van de bodemkaart bevestigt. Onder de antropogene lagen bevond zich een alluviale laag die op de moederbodem rustte.
- Wat is de opbouw van de bodem (waargenomen horizonten, beschrijving en duiding)?
Bovenaan werd in elke werkput een recente verstoring of ophoging vastgesteld. Hieronder bevonden zich zandige antropogene lagen. Deze kunnen vermoedelijk in verband worden gebracht met de bouwactiviteiten op het terrein in de Nieuwe Tijd. Onder de antropogene lagen bevond zich een dikke gleyige donkere alluviale laag. Deze wordt gerelateerd aan de Zwartebeek en/of de Oude Demer. De alluviale laag bleek erg gunstig voor de bewaring van organisch materiaal. Onderaan bevond zich de moederbodem die door reductieverschijnselen een blauwe kleur had gekregen.
- Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?
Er konden geen duidelijke post-depositionele processen op de archeologische resten worden vastgesteld.

Algemeen:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig in het te ontwikkelen gebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?
Er werden verscheidene archeologische sporen aangetroffen. Hoewel een proefputten niet volstaan om een volledig beeld van de site te schetsen, kan wel worden gesteld dat het in de bovenste niveaus vermoedelijk gaat om bewoningscontexten uit de Nieuwe Tijd. Hieronder bevindt zich een alluviale laag. Hierin worden geen bewoningscontexten verwacht, maar de laag heeft wel potentieel voor andere sporen. In het bijzonder werd hierin een paal met vlechtwerk teruggevonden die vermoedelijk deel uitmaakt van een beschoeiing of omheining.
- Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het te ontwikkelen gebied? Zo ja:

wat is de aard en datering van deze vondsten?

Er werd bouwmetaal en aardewerk uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen tijdens het proefputtenonderzoek. Daarnaast werd er ook een houten paal met vlechtwerk aangetroffen tijdens het veldwerk.

- Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?

Het vondstmateriaal was slechts fragmentarisch bewaard. De beperkte dekkingsgraad van het proefputtenonderzoek staat echter niet toe deze bevindingen te extrapoleren naar de rest van het plangebied.

- Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het te ontwikkelen gebied)?

De jongste archeologische contexten bevinden zich onder recente ophogingen en/of verstoringen op een diepte tussen 19.82TAW en 20.43TAW. Er bevinden zich verschillende niveaus in het plangebied, waarvan het jongste zich in de moederbodem bevindt. De exacte diepte van dit niveau in de moederbodem kon omwille van veiligheidsredenen niet bepaald worden. Bij benadering bevindt dit zich op ca. 3m diepte.

De contexten bevinden zich binnen het hele plangebied. Historisch kaartmateriaal uit de 19^e eeuw toont aan dat de percelen overeenkomen met de huidige situatie. Contexten uit deze periode worden met andere woorden niet verwacht zich te verspreiden buiten de grenzen van het plangebied. Of deze situatie ook geldt voor oudere periodes kan niet worden vastgesteld. De laag die de moederbodem afdekt is een dikke donkere alluviale laag. Deze werd tijdens een proefsleuvenonderzoek nabij het plangebied ook aangetroffen. Er kan vermoed worden dat deze alluviale laag zich langs de Oude Demer en/of Zwartebeek uitstrekt over een aanzienlijk gebied.

- Wat is de chronologische begrenzing van de sporen? Behoren ze tot één of meerdere perioden?

De contexten worden op basis van het aangetroffen vondstmateriaal in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd gedateerd. Het is echter niet uit te sluiten dat er zich nog oudere contexten binnen het plangebied bevinden. Met name de alluviale afzettingen hebben een potentieel op oudere sporen.

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

De aangetroffen site heeft een groot archeologisch kennispotentieel. Ze kan meer leren over de woonomstandigheden in het centrum van Diest en de sociaaleconomische situatie van de bewoners in de desbetreffende periode. Daarnaast bevindt de site zich vlakbij de Zwartebeek en de Oude Demer in een zone die regelmatig overstromde. De site kan meer bijleren hoe er in de Late Middeleeuwen en mogelijk daarvoor werd omgegaan met deze situatie in de stadskern van Diest en antwoorden op de vraag of en hoe het terrein in deze periode ontgonnen werd.

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de archeologische vindplaats(en)?

De graafwerken zullen plaatsvinden tot onder het diepste aangetroffen archeologische niveau in de moederbodem. De archeologische relictten kunnen met andere woorden niet in situ bewaard blijven.

- Is er mogelijkheid tot behoud in situ? Zo niet, welke maatregelen worden dan voorgesteld om de archeologische waarden veilig te stellen?

De werken zullen de aanwezige archeologische resten verstoren. Daarom wordt een archeologische opgraving van het terrein aanbevolen.

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant? Is er voor het beantwoorden van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welk type staalname is hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

De staalnames zullen op het veld door de erkend archeoloog worden bepaald op basis van onderstaande onderzoeksvragen:

- Wat is de datering van de verschillende (ophogings)lagen?
 - Wat is de aard, diepteligging, kwaliteit en ruimtelijke omvang (horizontaal en verticaal) van de archeologische site?
 - Wat is de aard van de vindplaats?
 - Wat is de datering van de vindplaats en is er sprake van een fasering?
 - Wat is de ruimtelijke inrichting (erven) van het nederzettingsterrein, eventueel in verschillende fasen?
 - In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
 - Welke artisanale activiteiten hebben er plaatsgevonden en wanneer?
 - Hoe is het terrein heringericht doorheen de tijd, en is hierin een fasering aanwezig?
 - Hoe staan de sporen in relatie tot de (vroeg) ontwikkeling van de stad Diest?
 - Op welke manier heeft de nabijheid van de Zwarte Beek en de Oude Demer de activiteiten op het terrein bepaald?
 - Zijn er contexten die gerelateerd kunnen worden aan de belegeringen die Diest heeft ondergaan in 1572, 1635, de periode 1701-1705, 1788, 1794, of de boerenkrijg?
 - Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
 - Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
 - Was er sprake van herkenbare culturele invloeden en uitwisseling van producten vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden? Zijn er ook aanwijzingen voor de oorzaak van deze culturele invloeden (handel, sociaal, politiek, ...)?
 - Wat kan het botanisch materiaal vertellen over de voedsleconomie van de bewoners?
 - Welke onderzoeken zijn in de toekomst nog mogelijk en wenselijk, op basis van de uitgevoerde assessment van het vondstenmateriaal?
 - Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?
 - Zijn er belangrijke elementen aangetroffen die niet aan bod zijn gekomen in de vooropgestelde onderzoeksvragen?
- Dient er verder archeologisch onderzoek (opgraving) te worden uitgevoerd op basis van de resultaten van het archeologisch vooronderzoek?
Er dient op het terrein een vlakdekkende archeologische opgraving plaats te vinden.

Nederzettingsterreinen:

- Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen in het te ontwikkelen gebied?
Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
Er werd muurwerk uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Dit wijst op een permanente vorm van bebouwing op het terrein die hoogstwaarschijnlijk aan bewoning kan gerelateerd worden.
- Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting en/of structuren?
Het beeld verkregen uit de proefputten is te beperkt om hierover uitspraken te doen.
- Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?
Hoewel het beeld dat de proefputten opleverden te beperkt is om deze onderzoeksvraag afdoende te beantwoorden, zijn er wel duidelijk archeologische contexten aanwezig waarvan kan vermoed worden dat ze licht kunnen werpen op de sociale en economische situatie.

- Wat is de relatie van de vindplaats tot deze in de ruimere omgeving?
Het proefputtenonderzoek levert een te beperkt beeld op om verregaande uitspraken te doen over de relatie tot de ruimere omgeving. Deze vragen zullen tijdens de opgraving worden beantwoord.
- Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning, bijvoorbeeld funeraire contexten)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
Een paal met vlechtwerk is mogelijk een onderdeel van beschoeiing. Verder zijn er geen contexten aangesneden die in deze fase van het onderzoek duidelijk wijzen op een specifiek gebruik van het terrein naast bewoning.
- Zijn er sporen van landbouwactiviteiten (ploegsporen, veldindeling, ...) gelinkt aan het historisch terreingebruik zoals waargenomen op de historische kaarten?
Er werden geen eenduidige indicaties van agrarische activiteiten herkend.
- Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten?
Er werden geen eenduidige indicaties van ambachtelijke activiteiten herkend.
- Zijn er sporen van agrarische activiteiten?
Er werden geen eenduidige indicaties van agrarische activiteiten herkend.
- Zijn er sporen van landgebruik (zoals perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning)?
Er werden restanten van een mogelijke omheining of beschoeiing aangetroffen, alsook een greppel. Het beeld verkregen middels de proefputten is echter te beperkt om uitspraken over landgebruik te doen.

Grafvelden:

- Zijn er graven aangetroffen in het te ontwikkelen gebied?
Er werden geen graven aangetroffen.
- Hoe dateren deze?
Nvt?
- Kunnen ze gerelateerd worden aan reeds bekende vindplaatsen in de omgeving?
Nvt.
- Zijn de inhumatieresten/crematieresten goed bewaard?
Nvt.
- Is er sprake van bijgaven, en wat voor informatie leveren deze op?
Nvt.
- Is er sprake van een grafritueel, en hoe manifesteert zich dat?
Nvt.

4.2 Potentieel op kennisvermeerdering

Het plangebied bevat archeologische resten. De beperkte gegevens uit het proefputtenonderzoek lijkt te wijzen op een site uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Vroegere contexten zijn echter niet uit te sluiten, zeker in de alluviale afzettingen binnen het plangebied. De site kan meer bijleren over de woonomstandigheden in de stadskern van Diest in de Nieuwe Tijd en hoe er in de Late Middeleeuwen werd omgegaan met een locatie in de nabijheid van verschillende stromen op een terrein dat vermoedelijk vaak

overstroomde. Door het beperkte beeld dat verkregen wordt door de proefputten, is het niet mogelijk een nauwkeuriger potentieel op kennisvermeerdering op te stellen.

4.3 Bepaling van vervolgonderzoek

Binnen het plangebied konden duidelijk archeologische waarden worden geattesteerd. De geplande werken laten niet toe deze in situ te behouden. Daarom wordt een integrale opgraving van het onderzoeksterrein aanbevolen. Daarom wordt een programma van maatregelen samengesteld voor de opgraving aan de Schaffensestraat 66-70 in Diest.

5 Samenvatting

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum bvba een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Schaffensestraat 66-70 in Diest. De nota bestaat uit een proefputtenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouwplannen.

Het bureauonderzoek toonde aan dat de tertiaire ondergrond binnen het plangebied bestaat uit de Formatie van Diest. Deze formatie is opgebouwd uit zandige afzettingen. Bovenop dit tertiair sediment werden er tijdens de laatste ijstijd kleiige afzettingen afgezet. Het gaat vermoedelijk om een zeer sterke en gleyige kleibodem zonder profielontwikkeling.

Het terrein bevindt zich in de omgeving van de Demer, de Oude Demer, de Zwarte Beek, en de Molenarm. De bodem staat dan ook gekarteerd als zeer nat. Het terrein kent een vlak verloop, maar staat gekarteerd als een bebouwde bodem. Mogelijk kende het oorspronkelijk een ander verloop, maar werd het omwille van de intensieve bouwactiviteiten geëgaliseerd.

De stad Diest ontwikkelt zich vanaf de middeleeuwen. Er werden vooralsnog weinig restanten van voor deze periode aangetroffen. Enkele vondsten uit de steentijd, ijzertijd, en Romeinse periode tonen evenwel aan dat er ook activiteit was in deze periodes. Het geraadpleegde historisch kaartmateriaal gaat terug tot de 18^e eeuw. Pas vanaf het laatste kwart van de 18^e eeuw zijn de geraadpleegde kaarten gedetailleerd genoeg om uitspraken te doen over de toestand van het plangebied. Op dat moment is het plangebied bebouwd en ligt het vlak aan de Zwartebeek. Historisch kaartmateriaal toont aan dat het plangebied doorheen de tijd bebouwd blijft. De Zwartebeek verdwijnt wel uit het straatbeeld en maakt plaats voor een tramlijn. De bestaande bebouwing is niet onderkelderd. Al deze gegevens in acht genomen, wordt tijdens het bureauonderzoek gesteld dat het plangebied een hoog potentieel op archeologische contexten uit de Nieuwe Tijd heeft en een middelhoge kans op contexten uit eerdere periodes.

Nadat de bestaande bebouwing tot aan het maaiveld gesloopt werd, werd er een proefputtenonderzoek uitgevoerd om het potentieel dat werd vermoed tijdens het bureauonderzoek te toetsen. Er werden vier proefputten van 4mx4m uitgegraven, die in het geval van putten dieper dan 1.20m trapsgewijs dienden worden uitgegraven. Bovenaan bevond zich een dik pakket aan recente ophogingen en/of verstoringen. Hieronder bevonden zich twee niveaus waarin zich contexten uit de Nieuwe Tijd bevonden. Het gaat hoogstwaarschijnlijk om restanten die aan oude bewoningsfasen kunnen worden toegeschreven. Onder de antropogene lagen die aan deze fasen worden verbonden, bevond zich een donkere alluviale laag. Deze laag wordt gerelateerd aan de aanwezigheid van de Zwartebeek en/of de Oude Demer. Enkele scherven aangetroffen in dit pakket dateren in de 15e eeuw. Er werd één spoor aangetroffen in dit pakket. Het gaat om een paalspoor waarin het hout van een geheide paal nog aanwezig was. Tijdens het couperen van deze paal kwam er ook vlechtwerk aan het licht. Vermoed wordt dat deze paal deel uitmaakt van een beschoeiing of omheining.

Het proefputtenonderzoek kon aantonen dat het plangebied waardevolle archeologische relictten herbergt. De werken staan niet toe deze in situ te bewaren. Daarom wordt een archeologische opgraving van het terrein aanbevolen.

Lijst van afbeeldingen

- Afb. 1. *Locatiekaart van het plangebied.*
- Afb. 2. *Zicht op het terrein na de afbraakwerken.*
- Afb. 3. *Proefputtenplan (Heirbaut & Hagen 2021B, p. 17, fig. 3).*
- Afb. 4. *Aangelegde proefputten.*
- Afb. 5. *Profiel in werkput 1.*
- Afb. 6. *Profiel in werkput 4 (niet opgeschaafd).*
- Afb. 7. *Vlakfoto WP1, vlak 1.*
- Afb. 8. *Allesporenkaart WP1, vlak 1.*
- Afb. 9. *Vlakfoto WP3, vlak 1.*
- Afb. 10. *Allesporenkaart WP1, vlak2; WP2, vlak1; WP3, vlak1; WP4, vlak 1.*
- Afb. 11. *Aanduiding van het muurwerk in WP2, vlak1 en WP3, vlak 1 in het rood, geplot op de Popp-kaart.*
- Afb. 12. *Spoor 6 in WP2, vlak 1.*
- Afb. 13. *Spoor 10 in het vlak (links) en gecoupeerd (rechts).*
- Afb. 14. *Allesporenkaart WP2, vlak2; WP3, vlak2.*
- Afb. 15. *Allesporenkaart alluviale laag.*
- Afb. 16. *Spoor 25 in het vlak.*
- Afb. 17. *Coupe op S25 met rechts een detail van het vlechtwerk.*

Literatuur

Heirbaut, E.N.A. & J. Hagen, 2021A: *Nieuwbouw aan de Schaffensestraat te Diest. Archeologienota* (LAREs-rapport 405), Pulderbos.

Heirbaut, E.N.A. & J. Hagen, 2021B: *Nieuwbouw aan de Schaffensestraat te Diest. Programma van maatregelen* (LAREs-rapport 405), Pulderbos.

Hoebreckx, M. & I. Van de Staey, 2021: *Nota Diest, Schaffensestraat: Bouw van 37 sociale huurwoningen* (ARON rapport 1023), Tongeren.

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2021A428
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2022
Plannummer	3
Type plan	Proefputtenplan
Onderwerp plan	Proefputtenplan (Heirbaut & Hagen 2021B, p. 17, fig. 3).
Aanmaakschaal	Onbekend.
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2021
Plannummer	4
Type plan	Situatieplan
Onderwerp plan	Aangelegde proefputten.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2022
Plannummer	8
Type plan	Allesporenkaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart WP1, vlak 1.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2022
Plannummer	10
Type plan	Allesporenkaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart WP1, vlak2; WP2, vlak1; WP3, vlak1; WP4, vlak 1.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2022
Plannummer	11
Type plan	Situatieplan
Onderwerp plan	Aanduiding van het muurwerk in WP2, vlak1 en WP3, vlak 1 in het rood, geplot op de Popp-kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2022
Plannummer	14
Type plan	Allesporenkaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart WP2, vlak2; WP3, vlak2.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal

Datum	2022
Plannummer	15
Type plan	Allesporenkaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart alluviale laag.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2022

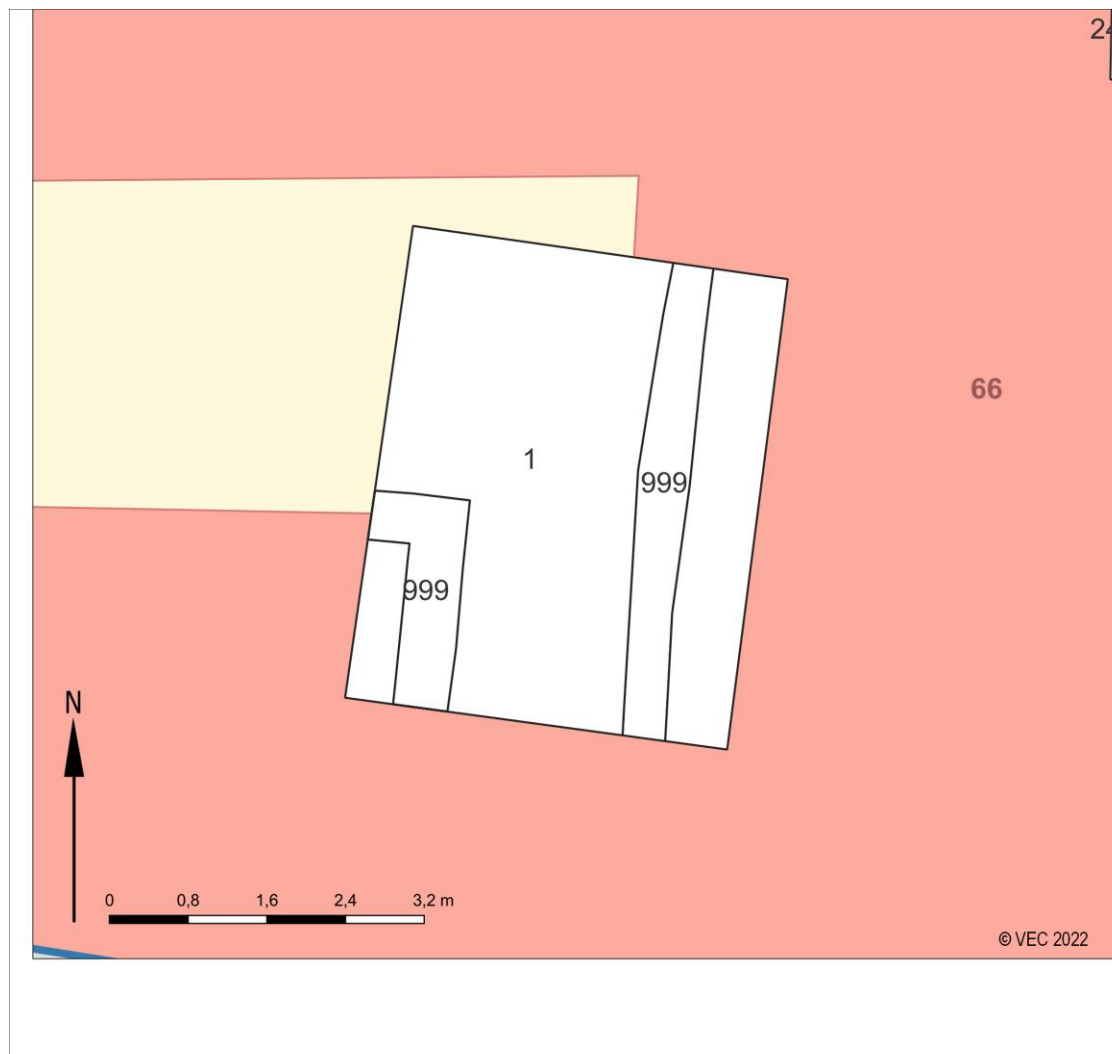
Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode	2021A428
Onderwerp	Fotolijst
ID	2
Type	Overzichtsfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Zicht op het terrein na de afbraakwerken.
ID	5
Type	Profielfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Profiel in werkput 1.
ID	6
Type	Profielfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Profiel in werkput 4 (niet opgeschaafd).
ID	7
Type	Vlakfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Vlakfoto WP1, vlak 1.
ID	9
Type	Vlakfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Vlakfoto WP3, vlak 1.
ID	12
Type	Spoorfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Spoor 6 in WP2, vlak 1.
ID	13
Type	Coupefoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Spoor 10 in het vlak (links) en gecoupeerd (rechts).
ID	16
Type	Vlakfoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Spoor 25 in het vlak.
ID	17
Type	Coupefoto
Vervaardiging	Digitaal
Onderwerp	Coupe op S25 met rechts een detail van het vlechtwerk.

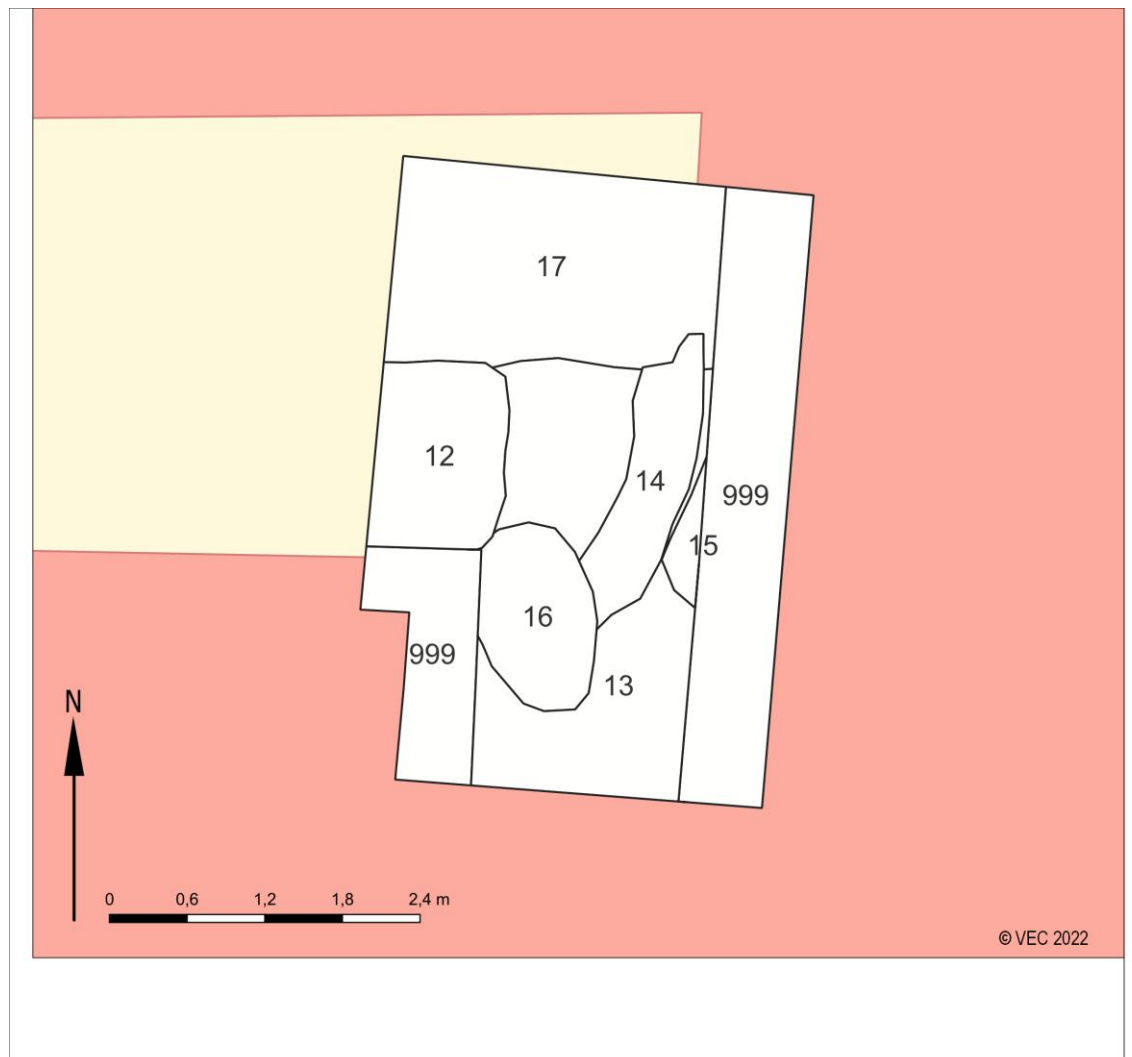
Bijlage 3 Sporenlijst

Putnr	Vlakt	Spoornr	Aardspoor	Vlaktvorm	Vorm coupe	Tint	Kleur	Bijkleur	NAP boven	Diepte	Vondst
1	1	1	LG	ONR		Donker	Zwart		20,5 m		
2	1	2	PK	OVL	RHK	Midden	Grijs		20,8 m	21 cm	
2	1	3	PK	RND	KOM	Midden	Grijs	Bruin	20,8 m	15 cm	V2
2	1	4	VL	RND		Licht	Bruin	Beige	20,8 m		
2	1	5	KL	RHK	KOM	Donker	Bruin	Grijs	20,8 m	27 cm	
2	1	6	MU	LIN					20,8 m		V1
2	1	7	LG	ONR		Midden	Bruin	Groen	20,8 m		
3	1	8	MR	LIN					20,5 m		
3	1	9	MR	VRK					20,5 m		
3	1	10	KL	RND	RHK	Donker	Grijs	Bruin	20,3 m	61 cm	V4
3	1	11	LG	ONR		Midden	Geel	Bruin	20,5 m		
1	2	12	KL	RHK	KOM	Midden	Bruin	Grijs	20,5 m	12 cm	V3
1	2	13	KL	XXX	KOM	Midden	Bruin	Grijs	20,5 m	2 cm	
1	2	14	GR	LIN	KOM	Donker	Bruin	Grijs	20,5 m	15 cm	
1	2	15	KL	RHK	KOM	Licht	Bruin	Geel	20,5 m	22 cm	
1	2	16	REC	OVL		Donker	Bruin	Zwart	19,9 m		
1	2	17	LG	XXX		Midden	Groen	Bruin	19,9 m		
2	1	18	LG	ONR		Donker	Grijs	Bruin	19,8 m		V6
2	1	19	LG	ONR		Donker	Zwart		19,8 m		
4	1	20	KL	RND	KOM	Midden	Rood	Bruin	20,4 m	15 cm	
4	1	21	KL	RHK	KOM	Midden	Bruin	Grijs	20,4 m	9 cm	
4	1	22	KL	ONR	KOM	Midden	Bruin	Grijs	20,3 m	12 cm	
4	1	23	LG	XXX		Licht	Bruin	Grijs	20,3 m		
4	1	24	LG	XXX		Midden	Bruin	Grijs	20,3 m		
1	3	25	PK	RND		XXX	XXX	XXX	19,4 m		
1	3	26	LG	XXX		Donker	Zwart		19,4 m		V5
3	2	27	LG	XXX		Midden	Oranje	Bruin	19,7 m		
3	2	28	PK	OVL	KOM	Midden	Grijs	Groen	19,8 m	9 cm	
3	2	29	LG	XXX		Donker	Grijs		19,7 m		
3	2	30	MR	OVL					19,8 m		
3	3	31	LG	LIN					18,8 m		
4	2	32	KL	OVL					19,6 m	14 cm	
4	2	33	LG	XXX		Donker	Zwart		19,6 m		

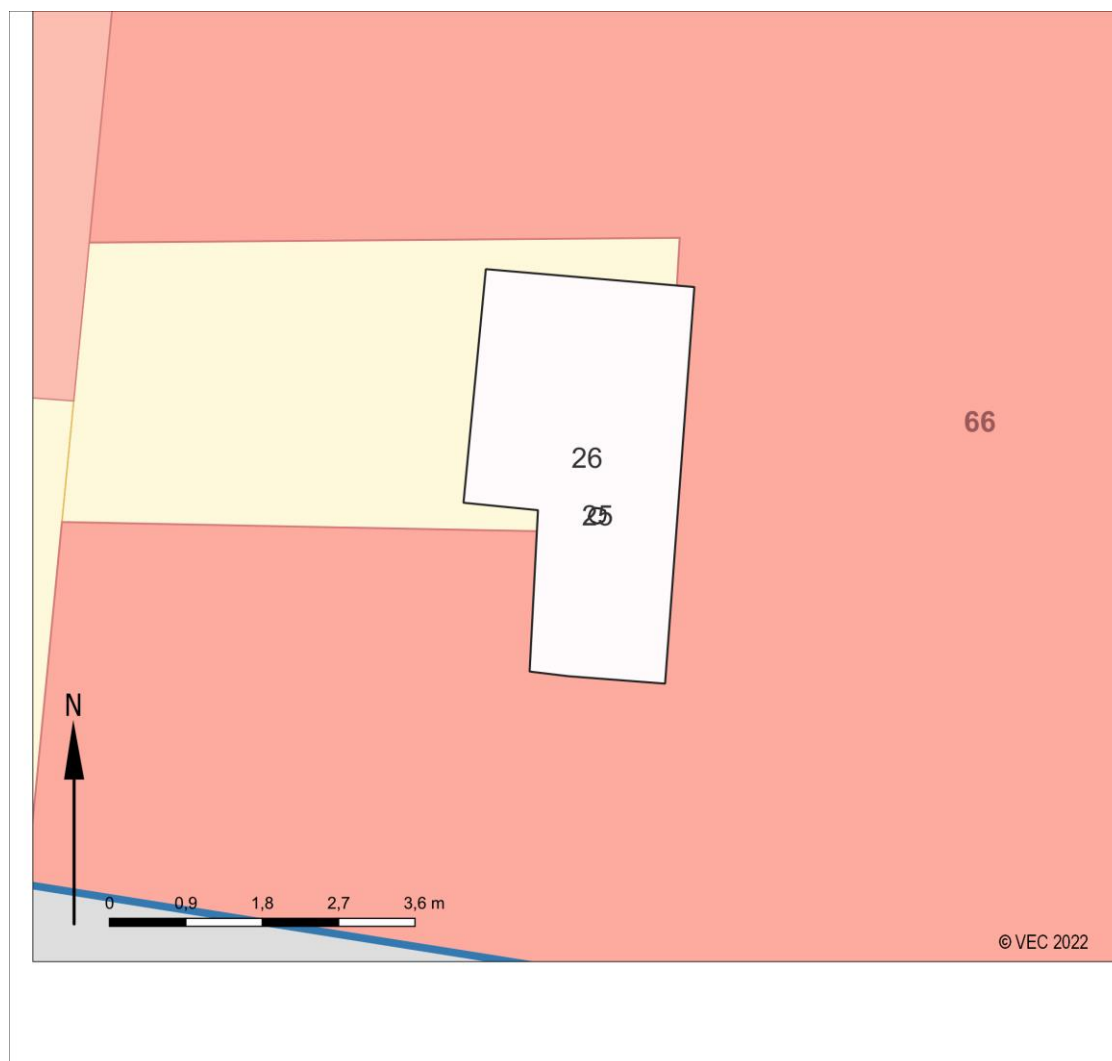
Bijlage 4 Sporenkaarten

Werkput 1, vlak 1

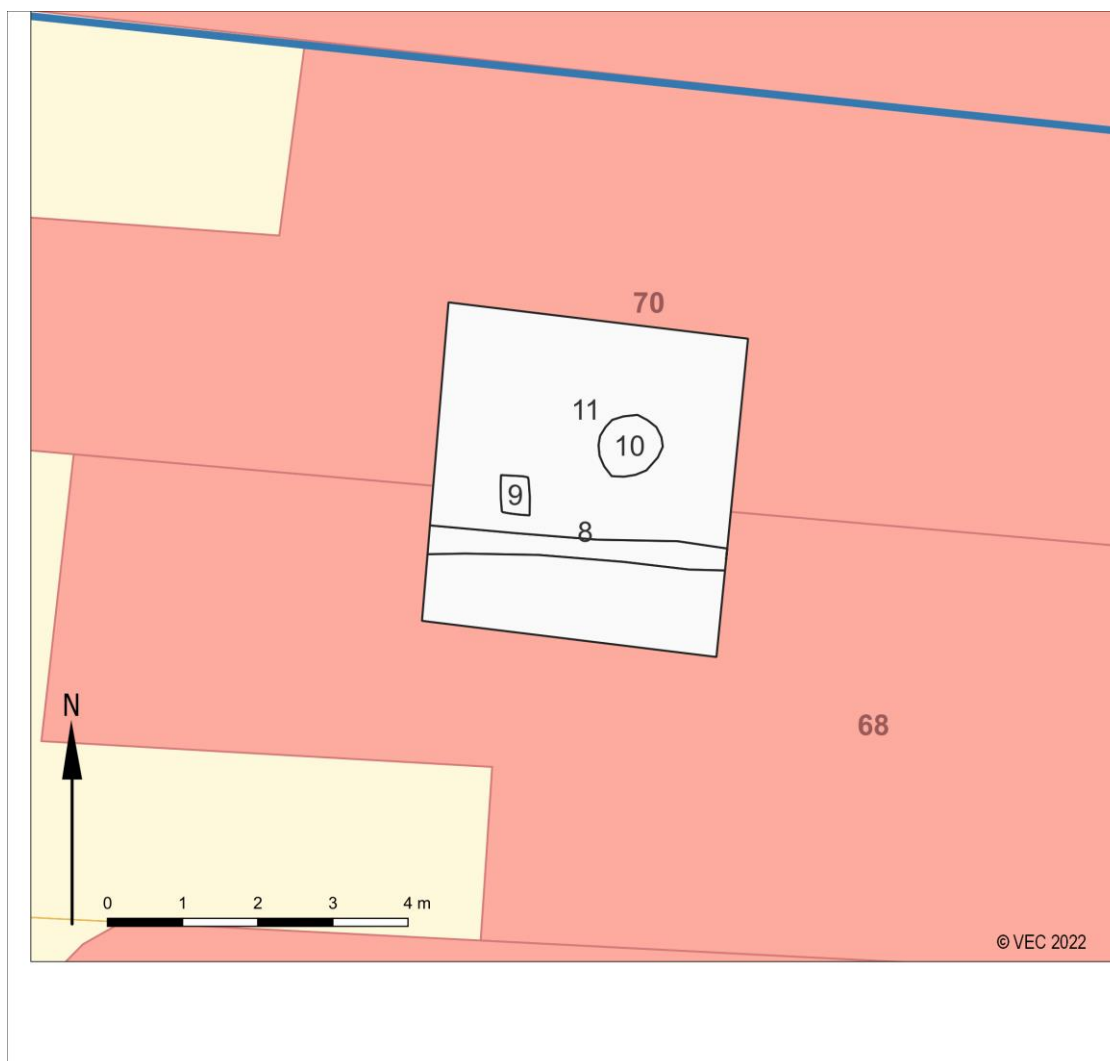
Werkput 1, vlak 2

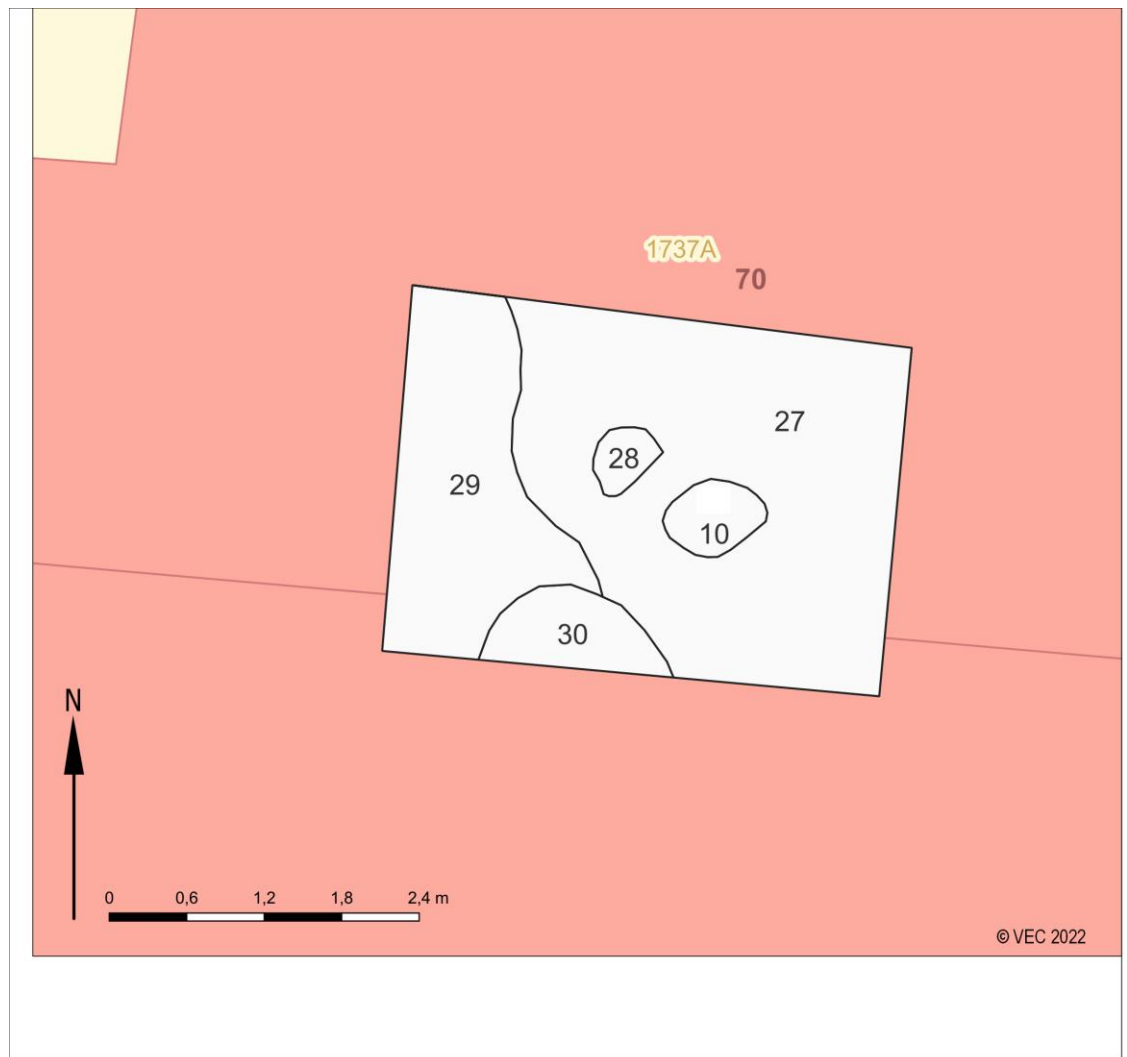
Werkput 1, vlak 3

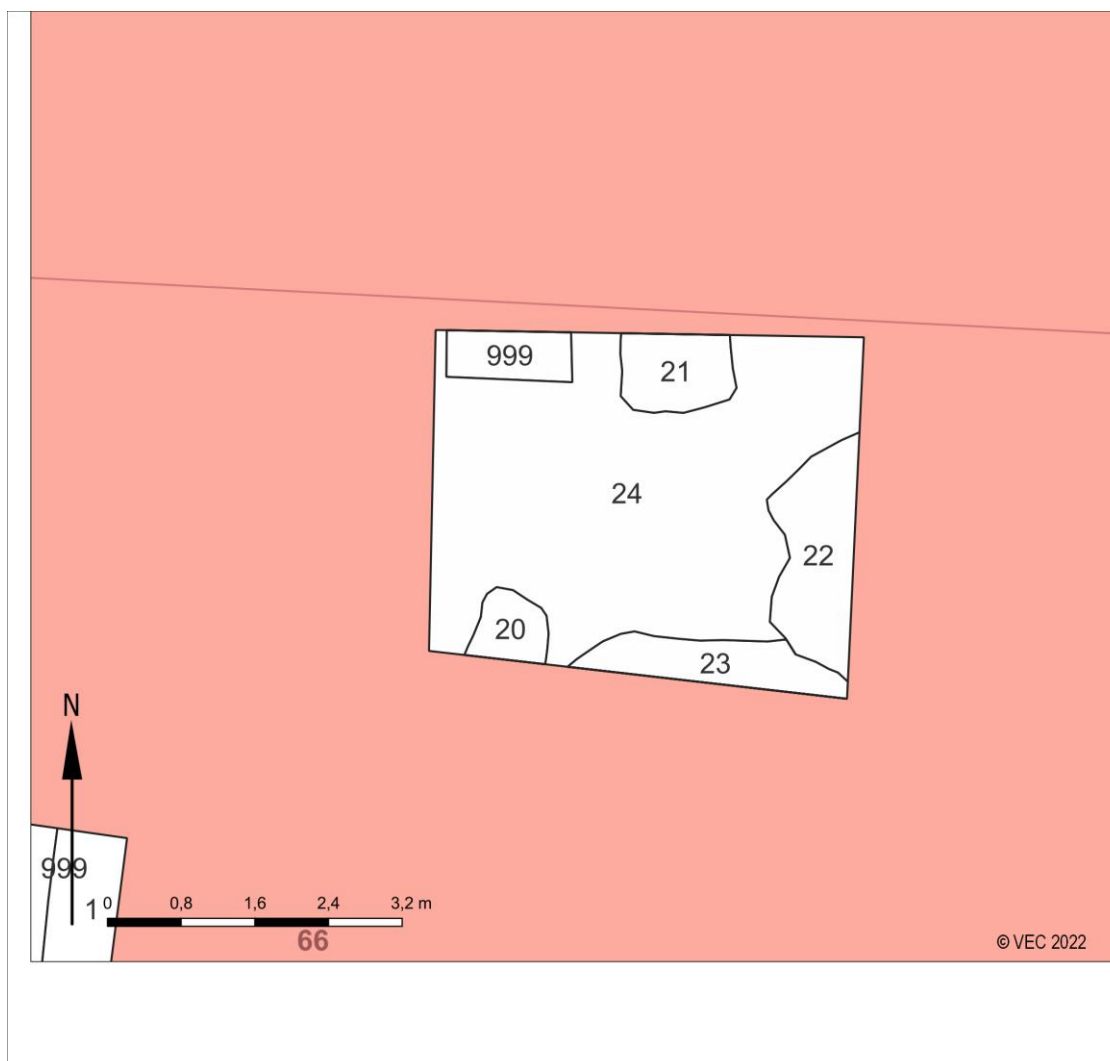
Werkput 2, vlak 1

Werkput 3, vlak 1

Werkput 3, vlak 2

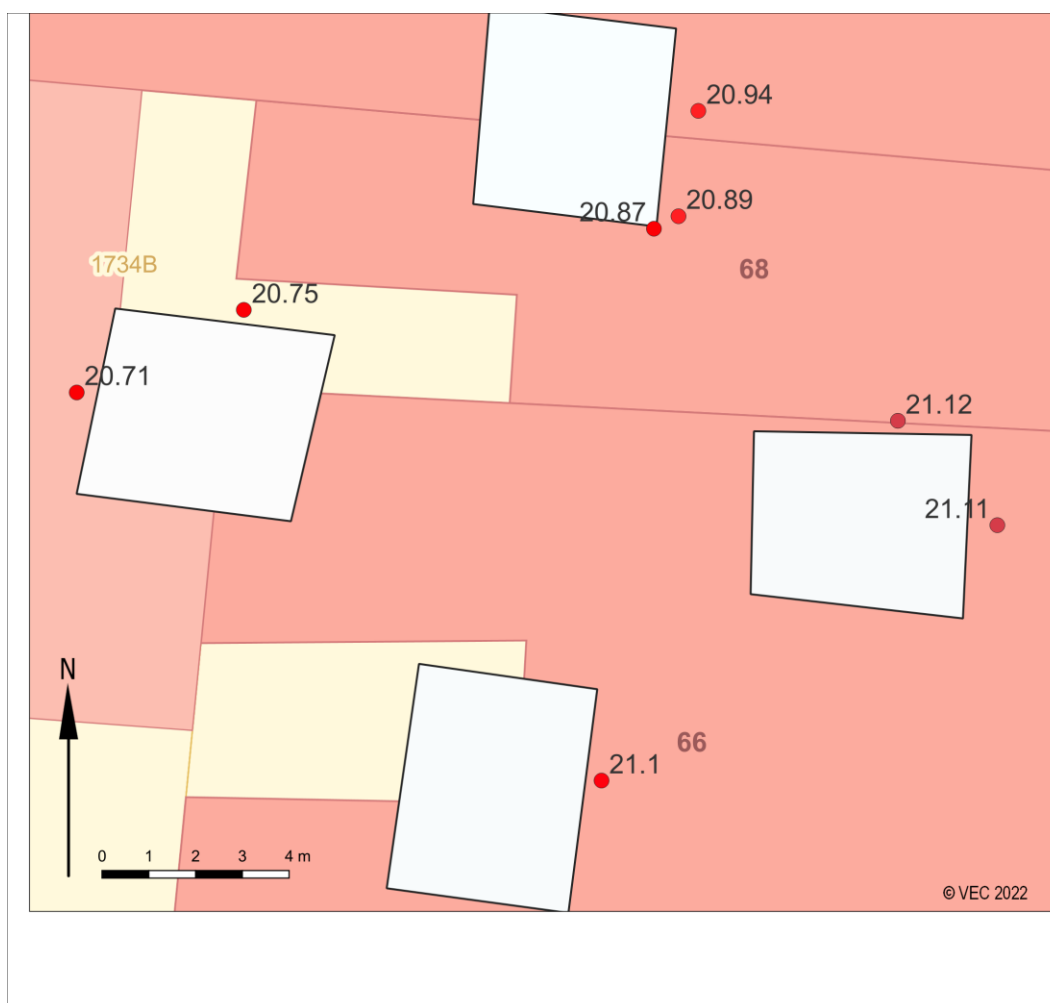

Werkput 4, vlak 1

Werkput 4, vlak 2

Bijlage 5 Hoogtekaarten

Maaiveldhoogtes

Vlakhoogtes vlak 1

Vlakhoogtes vlak 2

Vlakhoogtes vlak 3

Bijlage 6 Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN Versie 1.6

AARD SPOOR

Aard van het spoor

<u>Code</u>	<u>Omschrijving</u>
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerkconcentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/b eerkelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraaving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuijk
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtschoolconcentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGK	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent

SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	spaarboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe

<u>Code</u>	<u>Omschrijving</u>
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlak
KOM	komvormig
REV	revolvetas
VRK	vierkant
RHK	rechthoekig
NG	niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

<u>Code</u>	<u>Omschrijving</u>
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VRK	vierkant

KLEUR

Duiding van de kleur

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR =donkerbruingrijs (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL

Aard van een insluitel van een vulling

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BS	baksteen
BW	bouwaardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtschool
HL	huttenleem
HT	hout
KI	kiesel
LR	leer
MET	metaal
MN	mangaan
NS	natuursteen
OKR	oker
SCH	schelp
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	vuursteen

TEXTUUR

Textuur van een vulling met NEN-classificatie

<u>Code</u>	<u>NEN</u>	<u>Referentie</u>
K	K	klei
ZK	Ks1	zware klei
MK	Ks2	matig zware klei
LK	Ks3	lichte klei
Z-K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zware zavel
MZI	Kz2	matig lichte zavel
LZI	Kz3	lichte zavel
L	L	leem
SL	Lz1	siltige leem
Z-L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleig veen
V3	VKM	mineraalarm veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
MZ	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGHZ	g1	iets grindhoudend zand
MGHZ	g2	matig grindhoudend zand
SGHZ	g3	sterk grindhoudend zand
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZHG	Gz2	matig zandhoudend grind
SZHG	Gz3	sterk zandhoudend grind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	humushoudend
H1	h2	matig humeus
H2	h3	humusrijk

INHOUD

Aard van het materiaal van een vondst

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AW	aardewerk vaatwerk
AWG	gedraaid aardewerk
AWH	handgevoemd Aardewerk
BAKSTN	baksteen
DAKPAN	dakpan
AXB	bot (geen schelp)
OMB	bot menselijk
ODB	bot dierlijk
CREM	crematieresten
BOUWMAT	bouwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	coproliet
GLS	glas (geen slak)
HK	houtschool
HT	hout (geen houtschool, geen plantaardige resten)
KER	keramische objecten (weefgewichten e.d.)
ODL	leer
MXX	metaal (geen slak)
MCU	koper/brons
MFE	ijzer
MPB	lood
MIX	gemengd
SXX	natuursteen (geen vuursteen)
PJP	pijpenkoppen en -stelen
SCH	schelp
SLAK	slakken
TEGEL	tegel
OTE	textiel, touw
HUTTELM	verbrande klei (geen lemen gewichten)
SVU	vuursteen
XXX	overig

MONSTER

Aard van een monster

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
MA	monster algemeen
MAR	monster artropoden
MBOT	monster bot
MC14	monster voor ¹⁴ C-datering
MCH	chemisch monster
MCR	crematiemonster
MD	monster voor dendrochronologisch onderzoek
MDIA	diatomeemonster
MDNA	DNA-monster
MFF	fosfaatmonster
MHK	houtschoolmonster
MHT	houtmonster
MP	pollenmonster
MSC	schelpmonster
MSL	monster slijpplaat
MZ	zadenmonster voor botanisch onderzoek

VERZAMELWIJZE

Manier waarop een vondst of monster is verzameld.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AAC	aanleg coupe (handmatig schaven)
AANV	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIGB	bigbag
COUP	couperen (handmatig)
DETC	detectorvondst
LICH	lichten (vondst met omringende grond integraal verwijderd)
MAA	machinale aanleg
MAF	machinale afwerking (of machinaal couperen)
MSCH	machinaal schaven
PUNT	puntvondst (ingemeten)
SCHA	uitschaven (handmatig)
SRT	uitspitten (handmatig)
TROF	troffelen